

הספר מסביליה

קומדיה ב-4 מערכות מאת פייר בומרשה.

הנפשות:

- ד"ר בארטולו
- רוזינה
- הרוזן אלמביבה
- דון באזיליו
- פיגארו
- {שוליא א'}
- בני לווייתו של פיגארו
- {שוליא ב'}
- {ינוקא}
- בני משק ביתו של בארטולו
- {רצכצבי}
- זמרי רחוב

---

⁴ על שער האחורי של גיליונו הראשון של כתב העת 'דף חדש' (1947, עורכים: משה שמיר, שלמה טנאי, חיים גליקשטיין) מתנוססת מודעה אשר צדה את עינה של מערכת 'דחק': "בשנה הבאה בתיאטרון הקאמרי... ב-2.2.48... 'הספר מסביליה' מאת בומרשה... עברית: נתן אלתרמן... ההצגה: יוסף פסובסקי... המוסיקה: פרנק פולק". בדיקה מהירה שערכנו העלתה שני דברים: (א) כי תרגומו של אלתרמן לבומרשה מעולם לא כונס או הודפס. (ב) כי עותק מלא של התרגום שוכב להנאתו במעמקי ארכיון הקאמרי. קשה לתאר את החרווה הגדולה וההפתעה שכבשו את פניו של עובד הארכיון משזה נתבקש לאתר בעבורנו את הטקסט הנשכח. אנו מקווים כי חדווה גדולה לא פחות, תכבוש את הקורא, לכשיטעם מן התרגום הנפלא הזה, מעשה ידי אמן.

מערכה ראשונה

(מראה הבמה – רחוב בסביליה, כל החלונות מרושתים)

תמונה א'

הרוזן: (לבדו, בגלימה נרחבה חומה ומגבעתו שמוטה לו על עיניו. הוא פוסע הולך ושוב ומוציא את שעונו).
הקדמתי הבוקר. עוד אחכה לא מעט עד הזמן בו היא רגילה להיראות מאחורי התריסים. יהי כן. מוטב להקדים כמלוא שעה מלאחר כמלוא רגע ולא לראותה. לו רק העלה על דעתו מישהו מידידי בחצר שאני כאן, במרחק מאה פרסות ממדריד. תקוע בוקר-בוקר לפני חלונותיה של מטרוניתה שלא דיברתי איתה מימי חצי דבר – חיי, הלא היה חושב אותי למאהב מתקופת איזבלה. בבקשה, מדוע לא? כל אדם רודף את אושרו. ואושרי שלי הוא ליבה של הרוזנת. אבל ידידי! לערוך ציד על גברת בסביליה, בעוד מדריד כולה וחצר המלכות מושיטים לך תענוגות קלים כל-כך – דווקא משום כך, ידידי! זה הדבר שמפניו אני בורח. עייפתי מן הכיבושים הללו, שאהבת-הבצע או הנימוסים או רדיפת הכבוד מעניקים לנו בלי-הרף. כמה זה נעים – להיות נאהב על חשבונך בלבד. ואילו הייתי בטוח שבתחפושת הזאת לא יכירו... לכל השדים, פגע רע!

תמונה ב'

פיגארו: (גיטרה משולשת לו על גבו, קשורה בסרט רחב. הוא מפזם לנפשו בעליצות ובידו נייר ועיפרון)
עצבה, אחי, בלי יין בן-סמך
מנפש נניסה. נובל איש כפרח.
ביין, חיי, הוא חיי כמו למך,
נשמח ונשישה. ומת כמו תרח.
עד כאן לא רע בהחלט! בראוו, בראוו!

ומת כמו תרח.
בין עצלות ולגימה
בנפשי מלחמה...

עמוד! לא נכון! בין העצלות והלגימה אין בנפשי שום מלחמה.
הן מחלקות אותי בשלום חלק בחלק.

בין עצלות ולגימה
נשמתי כשלימה...

מותר לומר "משלימה בין"? ... אח, מספיק, בחיי! כותבי הפזמונים שלנו
אינם מתחשבים בדקדוקי-עניות כאלה כיום הזה, כל שטות שבושה לדבר
אותה, נוהגים לזמר אותה.

בין עצלות ולגימה
נשמתי כשלימה.
כל אחת את חלקה
לאושרי מנדבת.

הייתי רוצה לסיים בדבר-מה יפה, מבריק, מתנוצץ, בדבר-מה שיהיה דוחה
למחשבה. (הוא כורע על ברכו וכותב ומפזם)

כל אחת את חלקה
לאושרי מנדבת.
העצלות מתוקה
וביין שלהבת.

טפו! חרפה, זה טפל, זה שטחי, זה לא זה... נחוץ לי פה איזה דבר והיפוכו,
איזו אנטייזזה...
העצלות לי מלכה והיין...

אה, ייקחני השד, זהו...

והיין לי עבד.

מצויין פיגארו ! (כותב ומפזם)

כל אחת את חלקה לאושרי מנדבת.

העצלות לי מלכה

והיין לי עבד.

והיין לי עבד.

והיין לי עבד.

זהו, זהו. רק נתבל את זה עוד בקצת אקומפנימנטו ואז נראה, רבותי,
מעקמי החוטם. אז נראה למי קוראים שוטה בחרוזים.

(הוא רואה את הרוזן) את הכומר הזה ראיתי באיזה מקום...

הרוזן: (לנפשו) האיש הזה מזכיר לי מישהו...

פיגארו: לא, לא! אין זה כומר! יש לו איזה צורה של אדם בעל-צורה...

הרוזן: איזה העויות של מוקיון...

פיגארו: אין כל ספק, זה הרוזן אלמביבה.

הרוזן: נדמה לי כי זהו אותו ארחי-פרחי פיגארו.

פיגארו: הוא ולא אחר, אדוני.

הרוזן: שמע-נא, בהמה גסה. אם תאמר מלה אחת...

פיגארו: זהו. עכשיו אני מכיר את מעלת-כבודך. כינויי החיבה הללו

משרים עלי אווירה ביתית...

הרוזן: ואני לא הכרתיך כלל. אתה שמנת כל כך...

פיגארו: מה הפלא מעלת-כבודך, החיים קשים!

הרוזן: מסכן, בלי עין הרע. אבל מה מעשיך בסביליה? אני המלצתי עליך

פעם במשרדי הממשלה לקבלת משרה...

פיגארו: אני קיבלתי אותה, מעלת-כבודך. ומקרב לב אני מביע לך בזה את

רגשי...

הרוזן: קרא לי בשם לנדור. האם אינך רואה שהתחפשתי ואינני רוצה

שיכירוני?

פיגארו: אני מסתלק.

הרוזן: להיפך, השאר! אני מחכה כאן למשהו, ושנים התקועים בשיחה חשודים פחות מאחד הולך-בטל. ובכן, נעמיד פנים ונשוחח. מה בעניין המשרה שאמרת?

פיגארו: המינסטר, בהתחשב עם המלצת מעלת-כבודך, מינה אותי מיד לשוליה של רוקח מדופלם.

הרוזן: אשר על בתי החולים הממשלתיים?

פיגארו: לא, אשר על הבהמות.

הרוזן: (צוחק) התחלה יפה!

פיגארו: המשרה הייתה לא רעה. הייתי ממונה על מחלקת הסמים והגלולות, ולא חששתי למכור לבני אדם מרקחות יסודיות של הולכי על-ארבע.

הרוזן: שהפילו חללים בנתיני הוד-מלכותו באנדלוזיה.

פיגארו: נה-נה-נה. בשום רופא אין בטחון של מאה אחוזים. אך כנגד זה מנעתי לפעמים את ריפויים של גאליצים וקטלונים ושאר מכות טריות!

הרוזן: ומדוע השלכת את המשרה?

פיגארו: אני השלכתי אותה? היא השליכה אותי, מעלת-כבודך, הלשינו עלי במקצת בחלונות הגבוהים.

הקנאה עקומת הציפורן, שפניה מכות ירקון...

הרוזן: רחמים, רחמים, ידידי! האם אתה מתמחה גם בחרוזים? ראיתי אותך מקרצף משהו על ברכך ומזמזם כל הבוקר.

פיגארו: הנה זהו שרש מרותי, מעלת-כבודך. כשלחשו לו למינסטר שאני, אם לדבר בלשון נקייה, מחזר אחרי המוזה ושולח כל מיני חידות לעיתונים ופה ושם שורקים את חרוזי, בדיבור אחר – כשנדע לו שמדפיסים אותי בדמי-ימי – הוא עשה מזה טרגדיה וציוה לפטרני מן המשרה. הוא טוען שאהבת הספרות אינה מתיישבת עם רוח העסקים.

הרוזן: חד וחלק! ואתה לא ניסית כלל להוכיח לו...

פיגארו: להוכיח לו!... אני הייתי מאושר שנשתכחתי מליבו. הגדולים, כך אני אומר, עושים לנו טובה כשאינן הם עושים לנו רעה.

הרוזן: אתה מסתיר משהו. אני זוכר כי בזמן שעברת אצלי היית ספחת הגונה.

פיגארו: אל אלוהים! זה הדבר, מעלת-כבודך, מן המסכן דורשים תמיד שיהיה נקי מכל מום.

הרוזן : עצלן, מלא שגעונות...

פיגארו : אם נתחשב במעלות הדרושות למשרת, מעלת-כבודך, האם רבים הם האדונים הראויים להיות משרתים?

הרוזן : (צוחק) לא רע. ואז עקרת רגליך הנה לסביליה?
פיגארו : לא. לא מייד.

הרוזן : (מפסיק אותו) רגע אחד... היה נדמה לי שהיא מציצה... אבל דבר, אני מוסיף לשמוע.

פיגארו : כשחזרתי למדריד אמרתי בלבי לנסות שוב את כישרונותי הספרותיים. והיה נראה לי שהתיאטרון יוליך אותי ישר...

הרוזן : (מביט אל החלון) לשאול תחתיות!

פיגארו : (בעוד הוא מדבר מביט הרוזן כל הזמן לצד התריס המוגף) אינני מבין, חי ראשי, מה קרה שלא הייתה לי הצלחה מרעישה, כי עליך לדעת, מעלת-כבודך, שמלאתי את הפרטר במומחים יוצאים מן הכלל למלאכת יד... של מחיאות כפיים. הוצאתי פקודה מפורשת: בלי כפפות ובלי מקלות, בלי כל דבר המוציא קולות ממוזמזים. בקיצור, הכינותי סערה של מחיאות כפיים. ובהן צדקי, לפני ההצגה הרגשתי שבית-הקפה הוא כולו בעדי. אבל הקשר המנוול שקשרו עלי...

הרוזן : אה, קשרו עליך קשר, אדוני הסופר שנכשל!

פיגארו : ודאי קשרו עלי קשר! מדוע לא? הם קיבלו אותי בשריקות. אבל אם אצליח פעם לכנס אותם שוב להצגה...

הרוזן : כי אז ינקום השעמום את נקמתך. מה?

פיגארו : אה, כמה אני רותח עליהם, תיפח רוחם!

הרוזן : אתה מכה בלשון. בבית הדין, כידוע לך, אין לך אלא שהות של עשרים וארבע שעות לקלל את השופטים.

פיגארו : בתיאטרון יש לך זמן עשרים וארבע שנים. החיים קצרים מדי בשביל שאריק את כל הקללה השמורה אצלי למענם.

הרוזן : אני נהנה מן הזעם הצוהל שלך. אבל אתה אינך מספר לי מה הכריח אותך לעזוב את מדריד.

פיגארו : מזלי הטוב הכריח אותי, מעלת-כבודך. כי מאושר אני שמצאתי את אדוני לשעבר. ובכן, מאחר שנוכחתי לדעת במדריד, שקרית-הספר היא כולה זאבי-טרף הנכונים לקרוע זה את זה לגזרים, וכי זה השצף-קצף המגוחך מביא עליהם ביזיון ומעמיד אותם דלים וריקים מול אותם רמשים,

חרקים וחגבים ומבקרים ומנקרים ומקנאים ומבינים ומדפיסים ומפיצים וכל מה שנטפל אל אנשי-הספר האומללים למרוט מהם את הפרוטה האחרונה ולמצוץ את מעט התושייה שנשארה בתוכם, בקיצור, לאחר שעייפתי מן הכתיבה ונמאסתי על עצמי והכל נמאסו עלי, ונשארתי רצוץ מחובות ומצוץ מכסף; בדיבור אחר, כשראיתי שההכנסה הממשית של תער-הגלבים טובה מן הכבוד המדומה של שבט-סופרים – לאחר כל אלה יצאתי ממדריד, וכל רכושי בצרורי, ועברתי, מעשה פילוסופוס, את שתי הקסטיליות, לא-מאנשה, אסטראמאדורה, סיירה-מורנה, אנדלוזיה, וכך הייתי מתקבל בכבוד בעיר האחת, ומושלך אל בית-הסוהר בשנייה, מהולל בפי אלה ומחולל בפי אלה, ומברך את מזלי הטוב וסובל את מזלי הרע, ולועג לכסילים ומחציף פנים לרשעים, וצוחק לצרותי ומגלח את כל באי-עולם. וסוף דבר עיניך הרואות אותי חונה בסביליה ונכון לשרת את מעלת-כבודך בכל אשר יהיה לרצון מלפניך לצוות עלי.

הרוזן: מי זה נתן לך השקפת-עולם עליזה כל כך?

פיגארו: הרגל-הצרות. אני נחפז לצחוק לכל דבר מפחד פן אהיה מאולץ לבכות עליו. למה אתה מסתכל כל הזמן לצד זה?

הרוזן: נברח מזה.

פיגארו: מדוע?

הרוזן: מהר, ביש-גדא! אתה הורס את הכל!

(עברית: נתן אלתרמן)